

IN HET ZONLICHT

Naar een schilderij van Carl Mordfeld

IN HET LICHT

De schilder wist wel, wat hij deed, toen hij die meisjesfiguur daar zette, in het licht. Denk u dat meisje voor een oogenblik eens weg. Ook dan nog zouden al deze dingen tot u spreken in vormen en kleuren en ook dan nog zoude ge iets voelen van de poëzie van het licht, dat in vollen overvloed binnestroomt, maar dat toch in de kamer, het dichtst bij ons, de dingen maar even aanraakt, de vormen verzacht en de kleuren verstilt. Maar het zou *niet* zijn, zooals nu. Want de *mensch* is het, die aan de voorwerpen, aan een vertrek, iets van *zijn* leven en levenswarmte meedeelt.

Kom maar eens in een huis, waaruit de bewoners vertrokken zijn. Gij zijt er wel vaak geweest, toen ze er nog waren en gij zijt in de vertrekken thuis. Gij raaktet vertrouwd met al die stille dingen, die daar staan elk op hun eigen plaats. Maar *nu* is het zoo anders. Die oude, vertrouwde dingen ziet ge nu *anders*. Het is u, alsof ze andere vormen hebben aangenomen, alsof ge ze nu eerst *goed* ziet. En straks weet ge het. Ge ziet ze *anders*. Hun is een deel van het leven ontnomen; ze staan daar nu, zooals ze er morgen en overmorgen ook zullen staan. Er is geen verandering. Maar als het huis bewoond wordt, dan is er het *leven*. Dan is er het telkens veranderende. Dan is er de *beweging*, die ook al die doode voorwerpen, in 't voorbijgaan, even aanraakt en ziel geeft.

Alleen waar er verandering en verwisseling is, dáár is leven. En daarom doet nu die meisjesfiguur het zoo goed. Dáár zien wij heen. En de rust in het vertrek dicht bij ons, de stilte en donkerte daar, treft ons te dieper, omdat we ze in contrast zien met dat levende wezen, dit zich bewéégt, en dat is in het *licht*.

En toch is er niet alleen contrast, en is ook overeenstemming. Want ook dat levende wezen, dat meisje, al mag het zich ook bewegen, is toch niet rusteloos. Integendeel, het zit er zoo stil, even een beweging, als een bladzijde omgeslagen wordt, even een blos, als dat verhaal haar ontroert, even een zucht, als de heldin aan een groot gevaar ontsnapt is, even een glimlach, als de auteur er een humoristisch trekje tusschen voegt, maar anders geen beweging. Geen uitbundigheid, geen rusteloos heen en weer schikken. 't Jonge meisje voelt onwillekeurig de rust in de dingen om haar, de rust in het blanke, kalme avondlicht, en ze voegt zich daar zelf bij. Want niet alleen de mensch gééft iets aan de dingen en laat er iets op achter, ook de dingen geven iets aan den mensch. Dat doen ze altijd, of we het ons bewust zijn of niet. Ze laten altijd een indruk achter, een gevoel van harmonie of van disharmonie, een gevoel van rust of van rusteloosheid, een gevoel van

vreugde of van leed. Het sterkst doen de dingen dat, als wij geleerd hebben, ze te *zien*.

Dit kan niet iedereen. Er zijn menschen, die de dingen, waartusschen ze opgroeiden, nooit goed leerden kennen, menschen die nog nooit de voorname vormen van *dit* meubel opmerkten en nooit de plompheid van *dat* gebruiksvoorwerp.

Maar als we leerden te *zien*, dan wordt het anders. Dan nemen we de dingen in ons op, zeggen ze ons iets en *voelen* we dáárom te meer, dat er invloed van hen uitgaat.

Nu is er nog iets wonderlijks.

Dit jonge meisje leest en ze leest aandachtig. Maar straks begint het te donkeren en zal ze, met een zucht, haar boek sluiten, en dan zal ze, nog in haar verbeelding bij de helden van het verhaal, opzien. Ineens, plotseling, zal het haar dan zijn, of er iets in deze vertrekken is, iets ongewetens, iets anders, iets nieuws. Is het licht anders? Zijn de vormen anders? Doen de kleuren het anders? Alles is toch zoo gewoon. Maar neen, alles is *niet* gewoon. Wel elk ding op zichzelf, maar niet het geheel.

Dat doet nu het plotselinge. Een oogenblik te voren was het meisje nog, wie weet waar. Misschien zwierf ze nog met haar heldin door de wildernis of stond ze tusschen de bergen. En nu, ineens, de dingen in haar onmiddellijke nabijheid. Dat is zoo vreemd. Maar dat duurt niet lang. Dat is maar voor even. Dan is er weer de herkenning en met de herkenning de toeëigening. Dat zijn tòch de gewone dingen van iederen dag, de oude, vertrouwde dingen, die langzamerhand toch zoo dierbaar geworden zijn. En met die herkenning en die toeëigening komt er dan een gevoel van warmte en blijdschap. Dat meisje zwierf wel lang met haar helden en heldinnen rond, en zeker, 't was heel belangwekkend en ze zou gaarne haar lectuur dadelijk willen vervolgen, maar 't is toch óók heerlijk, om thuis te zijn. 't Is toch ook heerlijk, nu weer te *zien* en te *weten* en te *voelen* al deze voorwerpen, die haar zelf toebehooren.

De schilder wist wel, wat hij deed, toen hij dit meisje daar neer zette. Zij is zelf een schilderijtje, zooals ze daar, neergebogen over haar boek, zit, contrasteerend met de dingen om haar en toch er mee een.

En dit is nu juist de kunst, een mensch te zijn, een zelfstandig mensch, met een eigen wil, en dan tòch één te zijn met zijn omgeving.

Er zijn niet zoo heel veel menschen, die deze kunst verstaan. Of ze buigen geheel en al uit hun omgeving uit, of ze zijn er zóó een mee geworden, dat we ze als zelfstandige wezens niet meer zien.

God wil de harmonie, maar Hij wil niet de eenvormigheid. Misschien moeten wij nog wat beter leeren, daarmee in ons leven meer te rekenen. K.